

Nr 691

Av herr **Wahrendorff m. fl.**, om *förbättring av personalvården inom den statliga verksamheten.*

En god emotionell atmosfär på arbetsplatsen, en god personalvård och över huvud taget goda psykiska betingelser för den arbetande måste anses lika angelägna som goda arbetsbetingelser i fysiskt avseende. Man måste dock konstatera att det på åtskilliga håll brister i omtanken om den psykiska hälsan och trivseln på arbetsplatsen. Inte utan orsak talas det om arbetslivets stress. Kring sekelskiftet och decennierna närmast efter var de fysiska påfrestningarna det dominerande problemet. I våra dagar ligger de kännbaraste påfrestningarna på det psykiska planet, påfrestningar som ofta leder till direkt psykisk och fysisk ohälsa. Ur den enskildes och ur humanitär synvinkel är det naturligtvis angeläget att förbättringar i detta avseende åstadkommes, men det är också ett allmänt ekonomiskt intresse. Ökad trivsel i arbetet och minskad förslitning av arbetskraften resulterar naturligt nog i bättre arbetslust och lägre frånvarofrekvens, faktorer med uppenbar produktivitetsbefrämjande effekt.

Det brukar ofta framhållas att staten skall utgöra ett mönster som arbetsgivare och företagsägare. I konsekvens härmed borde den statliga verksamheten kunna tjäna som föredöme även i fråga om god personalvård och goda psykohygieniska arbetsbetingelser. Dessvärre är det allmänt känt att så inte är fallet. På ansvarigt håll hos såväl arbetsgivaren som arbetstagarparten inom den statliga sektorn har framhållits, att staten ligger klart efter i utvecklingen på detta viktiga område, och från arbetstagarhåll har med skärpa framhållits det anmärkningsvärda i statens bristande intresse för personalvårdsområdet. Det har även påpekats att regering och riksdag intagit en klart positiv hållning till företagsnämnderna, men att på åtskilliga håll inom den statliga verksamheten företagsnämnderna — där sådana över huvud taget finns — för en tynande tillvaro och inte getts den ställning och det inflytande som lagstiftarna avsett. Dessa omständigheter påkallar att åtgärder vidtages för att få en bättre ordning till stånd.

På sistone har vissa åtgärder vidtagits inom den statliga sektorn som kan tillmätas betydelse även ur personalvårdssynpunkt. Sålunda har vidtagits vissa anställningsunderlättande åtgärder för partiellt arbetsföra, äldre arbetskraft och för deltidstjänstgöring, vilket ur de berördas synpunkt måste hälsas med tillfredsställelse. Vidare förekommer på försök viss vidareutbildning samt introduktionskurser för nyanställd biträdespersonal. Dessa åtgärder är naturligtvis angelägna och bör fortsättas och ges vidgad omfattning. Emellertid saknas alltså konsekventa grepp för att inom den stat-

liga verksamheten i dess helhet väcka intresse för de statsanställdas arbetsbetingelser och arbetsanpassning i psykiskt avseende, för ett psykiskt arbetarskydd och för en konstruktiv personalvård. Enligt vår mening har sådana åtgärder hög angelägenhetsgrad och bör vidtagas snarast möjligt. Det ligger emellertid i sakens natur att en god personalvård och en trivselbefrämjande atmosfär inte kan befallas fram genom diktat eller direktiv, i varje fall inte förrän man skapat en gynnsam jordmån för sådana åtgärder. De främsta medlen måste därför bli utbildning av arbetsledarpersonalen samt rådgivnings- och upplysningsverksamhet på arbetsplatserna.

Systemet för anställning och befordran inom den statliga verksamheten är i stor utsträckning sådant att det med åtskilliga befattningar automatiskt följer att i större eller mindre omfattning leda underställd personal utöver den speciella fackuppgift, för vilken vederbörande är utbildningsmässigt meriterad. Förmågan att leda underställd personal på ett för alla parter tillfredsställande sätt, och förmågan till samarbete med över- och underordnade beaktas emellertid i ringa utsträckning eller inte alls. Det är naturligtvis önskvärt att den sistnämnda aspekten ges större vikt vid tjänstetillsättningar. Främst bör dock bristerna kunna avhjälpas genom utbildningsverksamhet. Detta bör ske genom kurser i arbetsledning och personalvård för personal i arbetsledande ställning, nyanställd såväl som tidigare anställd.

Inrättandet av företagsnämnder och utvecklingen av företagsnämndernas verksamhet har på åtskilliga håll inom den statliga verksamheten präglats av tröghet och bristande initiativ. I viss utsträckning tycks man också ha varit kritiskt inställd till själva tanken och ansett att företagsnämnder ej borde förekomma inom förvaltningen. Då företagsnämnderna rätt utnyttjade får anses vara ett av de viktigaste medlen när det gäller att utveckla god arbetsanpassning och personalvård inom de olika enheterna, är det angeläget att sådana inrättas. Dessa bör alltså ha huvudansvaret för de olika personalvårdande åtgärderna, som bör omfatta kursverksamhet, upplysningskrifter etc., och rikta sig till alla personalkategorier.

För att den ovan skisserade verksamheten skall kunna utvecklas och få tillfredsställande omfattning torde ett ökat antal personal- och personalvårdskonsulenter och jämförliga befattningshavare vara erforderligt. Personalvårdsfrågorna kan visserligen inte lösas genom blott och bart anställande av dylika befattningshavare — deras uppgift får främst sägas ligga på det aktiviserande och rådgivande planet — men deras medverkan i den skisserade kurs- och upplysningsverksamheten liksom i fråga om uppföljningen är nödvändig för ett tillfredsställande resultat.

I detta sammanhang bör även spørsmålet rörande personalvårdsorganisationen inom den statliga verksamheten uppmärksammas. Åtskilliga av de statliga verken — t. ex. på kommunikationsområdet — är geografiskt synnerligen vittförgrenade. Det kan ifrågasättas om den nuvarande organisationen inom vart och ett av sådana verk är det effektivaste och ekonomiskt mest rationella och om inte vissa perifera enheter lätt blir förbisedda vid en sådan ordning. Frågan om den lämpligaste organisationsformen bör därför bli föremål för översyn.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen, i syfte att få till stånd en bättre personalvård och främja trivsel och arbetsanpassning för ett psykiskt arbetsskydd inom den statliga verksamheten, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

a) att frågan om kurser i arbetsledning och personalvård för personal i arbetsledande ställning skyndsamt prövas,

b) att frågan om allmän aktivisering och upplysning på personalvårdsområdet inom den statliga verksamheten likaledes skyndsamt prövas,

c) att i samband med prövning av den personella förstärkning som kan föranledas av ovanstående yrkanden även frågan om personalvårdsorganisationens uppbyggnad inom den statliga verksamheten prövas, samt

d) att de förslag som föranledes av ovanstående yrkanden snarast måtte föreläggas riksdagen.

Stockholm den 26 januari 1963

Harry Wahrendorff

Jan-Ivan Nilsson

Rune Gustavsson